

Prometheïsche Schaamte

‘Mensen worden geboren. Achter dat simpele gegeven schuilt een wereld van betekenis.’ Zo luidt de openingszin van deel II van *Zij aan Zij*.

Het toekomstperspectief voor Nederland in 2030 over de levensloop.

Inderdaad, achter die openingszin gaat een wereld van betekenis schuil.

Jan Prij
Redactiesecretaris van
Christen Democratische
Verkenningen

Bijvoorbeeld het gegeven dat we op een nogal onbeholpen wijze in het leven geworpen worden, dat we niet *selfmade* zijn. We worden geboren in plaats van gemaakt, om vervolgens zo goed en zo kwaad als dat kan, op authentiek stuntelige wijze steeds meer mens te kunnen worden. Volgens de Duits-joodse filosoof Günter Anders (1902-1992) schaamt de moderne mens zich in toenemende mate voor deze imperfecte staat van zijn en voor het onberekenbare en hoogst lullige proces van verwekking en geboorte, waaraan het zijn bestaan te danken heeft. De mens is vergeleken met zijn eigen technologische kunnen een ouderwets, achterhaald en krakkemikkig wezen. Tegenover de verfijndheid en precisie van de technologische apparaten, ervaart hij zichzelf als onbeholpen, lummelig, schepselmatig onnauwkeurig.

De Antiguietheit des Menschen

Een van de centrale gedachten van Günter Anders is dat de mens achterhaald is door zijn eigen technologische kunnen. Hij noemt dat (in schitterend bijna niet te vertalen Duits) de *Antiguietheit des Menschen*: De mens is als een antiek meubel in een modern ingerichte kamer. Hij is ineengeschrompeld door de overweldigende macht van zijn technische apparaten. De mens heeft zich altijd herkend in de Griekse mythe van Prometheus die in zijn overmoed het vuur stal van de goden en daarmee de techniek mogelijk maakte. Maar nu zijn apparaten hem boven het hoofd gegroeid, ze zijn sterker sneller, betrouwbaarder, en nauwkeuriger dan hijzelf. De mens blijft hopeloos bij zijn eigen maaksels achter. Van Prometheïsche overmoed en trots is weinig meer overgebleven, alleen nog Prometheïsche schaamte resteert. Liever nog dan zo gebrekkig te leven en te sterven, streeft de mens naar

vereeuwiging van zichzelf, via het perfect te reproduceren plaatje (in zijn tijd de foto, nu uiteraard via immens populaire selfies).

Techreuzen

Anders schreef zijn overwegend pessimistisch gekleurde techniekanalyse ten tijde van de fotografie en onder invloed van de vernietigde impact van de atoombom op Hiroshima.

We hoeven zijn pessimistische blik niet over te nemen, om toch de waarde van zijn inzichten in te kunnen zien. De macht van apparaten die ons heden ten dage boven het hoofd groeien zijn bijvoorbeeld de alwetende digitale archiveringen en de onverbiddelijk consequente algoritmen van tech-reuzen als Amazon, Facebook, Google en Apple. Als we niet oppassen reduceren zij buitengewone stuntelaars van mensen tot robotachtige gelijkheid en eeuwig zwevende profielen in cyberspace. Dan verliezen we de menselijke maat en onze uniciteit uit het oog.

Niet voor niets wordt in *Zij aan Zij* dan ook aandacht besteed aan technologisch burgerschap en aan de vraag hoe goed samenleven mogelijk is in cyberspace. Dit thema wordt verder uitgediept in een essay van WI en de CDA-fractie hierover: *Mens-zijn in de digitale samenleving*. Niet vanuit Prometheïsche trots of schaamte, maar vanuit de vraag hoe waardevol en onvolkomen mens te kunnen zijn en blijven in een technologische maatschappij. Eenvoudigweg als waardevolle unieke borelingen, een stelletje gebrekkige, onaangepaste constructies, wonderlijk schepselmatig onnauwkeurig en daarom uitermate geschikt om op elkaar aangewezen te zijn. Omdat de mens in de woorden van Leo Vroman ‘een zachte machine’ is, ‘een buigbaar zuilte met gaatjes, propvol tengere draadjes en slangetjes die dienen voor niets dan tederheid.’•

In deze rubriek bespreken medewerkers van het Wetenschappelijk Instituut bij toerbeurt een actueel thema vanuit christendemocratisch perspectief

Reageren op dit artikel?
jan.prij@wi.cda.nl